2

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

TABE MESENTERICA.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Auctoritate Digniſſimi Vice-Cancellarii,

GULIELMI LEECHMAN, S. S. T. P. P.

ET COLLEGII GLASG. PRAEFECTI;

NEC NON

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU,

ET NOBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE DECRETO;

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE AC LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini ſubjicit

ALEXANDER CRAWFORD, HIBERNUS.

AD DIEM IV. AUGUSTI,

HORA MERIDIANA, LOCO SOLITO.

GLASGUAE:

IN AEDIBUS ACADEMICIS

EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS,

ACADEMIAE TYPOGRAPHI

M.DCC.LXXIV.

PATRI OPTIMO BENIGNISSIMO

MIHI GRATO PIOQUE ANIMO

SEMPER COLENDO,

THOMAE CRAWFORD, V. D. M.

APUD CRUMLIN, IN COMITATU DE ANTRIM

IN HIBERNIA,

HASCE PRIMITIAS STUDIORUM

SUORUM INSCRIPSIT

ALEXANDER CRAWFORD.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

TABE MESENTERICA.

DUM hac in diſquiſitione occupatus fuerim, multa impedimenta improviſa, ſeſe obtulerunt: haec, ab auctorum inopia de hoc argumento ſcribentium, praecipue oriuntur; quandoquidem permulti ſcriptores praeclari, rem omnino praetermiſerunt; alii vel leviter attigerunt, vel perfunctorie contrectarunt. His difficultatibus impeditus, non deterritus, hanc diſquiſitionem, utpote de re ſpero non inutili, elucidare aggreſſus ſum, quantum pro viribus noſtris licuit: et ſi comprobationem eorum, quorum judicio ſubjicitur, mereatur; meipſum cumulate remuneratum, exiſtimabo.

CLASSIFICATIO.

MORBUS de quo agimus a Sauvageſio in claſſe decima cachecticorum, ord. 1. gen. 1. ſpec. 9. ſub

titulo TABIS MESENTERICAE, attingitur: et in gen. 3. atrophiae, ſpec. 13. ſub atrophiae infantilis titulo: morbum hunc ſub alterutro horum capitum, non poſſe recte ordinari, manifeſto conſtabit, nam characteres utrique in ejus progreſſu et gradibus variis, ei congruerent. Primo atrophiae character, multo melius quadraret, quum febris eum non comitatur. Sed, morbo aliquamdiu perdurante, lenta febris plerumque ſubſequitur; quo tempore tabis character ei melius conveniret. Revera, ſpecierum plerique, ſub hoc genere diſpoſitarum, tantum ſymptomatici eſſe videantur; et generis character nihil eſt, praeter diſtinctionem gradus illius quam morbus in ejus progreſſu obtinuit.

Multo rectius ab eo ad ſpeciem quartam generis vigeſimi primi Scrophulae, ſub titulo Scrophulae Meſentericae refertur: ſiquidem glandularum meſentericarum affectio eſt ſcrophuloſa; atque macies, &c. tantum ſymptomata ſunt indicantia has eſſe obſtructas.

Sed hic objectio oriatur; eum non recte ordinari poſſe, ut ſpeciem ſub hoc genere, ſecundum leges noſologicas, quia character omnimodo non ei con-

gruit. e. g. Aliquando accidit, tumorem labiorum ſuperiorum nullum eſſe, neque affectionem ullam colli glandularum. Sed hoc incommodo non obſtante, ex diſſectionibus et tota hujus morbi hiſtoria, affectionem eſſe ſcrophuloſam conſtabit; et ergo videtur rectius ſub ſcrophula, quam ſub ullo alio genere diſponi.

HISTORIA MORBI.

Haec atrophia a glandulis meſentericis obſtructis oriens, ſcriptoribus antiquis non in totum eſt praetermiſſa. Foreſtus quod mirabile eſt, non videtur in hunc morbum incidiſſe: ſed ex aliis ſcriptoribus loca plura allegat, qui perſpicue de eo loquuntur. e. g. ‘ Fernelius de morbida meſenteria differens, ſic profatur, Ego tamen hoc affirmo et profiteor, cholerae melancholiae diarrhoeae, dyſenteriae, cahexiae, atrophiae, languoris lentarum errantiumque febrium, latentium denique morborum cauſas, me in his plerumque ſedibus animadvertiſſe.

Symptomata praecipua, quae in hoc morbo occurrunt hic breviter recenſentur; de quibus inter omnes qui de eo ſcripſerunt convenit. Foreſtus ci-

tationem habet aliam a Benevenio quae ad rem optime pertinet. 'De morborum cauſis abditis ſic ſcri-
' bens, Petrus Aldimanus filium habuit, qui cum
' octavum jam ageret annum, in corruptum incedit
' appetitum, quo calculos ruderaque comedens, in
' lentam tandem febriculam devenit, indeque, pro-
' cedente tempore, et ventriculus non continere et
' venter fluere caepit, adeoque duobus his malis
' vexatus eſt puer, ut paucis etiam diebus, e vita
' diſceſſerit; hujus nos, cum annuente patre, emor-
' tuum corpus incîdiſſemus, repertus eſt callus inter
' venas quas meſaraicas appellant, a quo cum venae
' ipſae adeo obſtruerentur omnes, ut ferri inde ſan-
' guis ultra non poſſet, neceſſe fuit puerum e vita
' migrare,' Beneven. cap. 37. Senertus etiam ſatis copioſe diſſerit, de phaenomenis a meſenteriae obſtructionibus oriundis in lib. 3. De Morb. Meſent. ſed horum auctorum nemo, haec phaenomena, cauſae genuinae nativae, nempe affectioni ſcrophuloſae latenti attribuit.

Hoffmannus, Stahl, et Ruſſel hunc morbum fuſius explicarunt; ſed ſcrophuloſae affectioni glandularum meſentericarum plerumque non aſcribunt; et

hi medici celeberrimi, non dignati ſunt morbum hunc tractare quatenus momentum et utilitas ejus merito poſtulant: quia tam ſaepe occurrit, et tanta diſcrimine ſtipatur, ut mirabile videatur a ſyſtematicis optimis vel omnino praetermiſſus vel tam leviter pertractatus.—Operam ergo dabimus, hanc quaeſtionem utiliſſimam, quanta cura in nobis eſt evolvere.

Hunc morbum eſſe infantilem, infantes circiter ſeptennes vel octennes invadentem, inter omnes convenit. Morbo inſtante, totum corpus emaceſcit, nulla cauſa manifeſta praegrediente. Subſequitur faciei pallor, corporis totius debilitas et languor, quae in articulis praecipue ſentiuntur: tuſſis aliquantum cum reſpirandi difficultate ſaepenumero accidit: abdomen fere tenſum et ſine fluctuatione tumidum, doloribus pungentibus interturbatum; ſi abdomen non tumefactum, tumores inaequales tactu creberrime percipiuntur: appetitus irregularis aliquandoque addephagia cum pica, ſeu frigidorum et rerum contra naturam appetentia comitatus; aliquando inappetentia, nauſea, vomitus, digeſtio pra-

va, lienteria, diarrhoea, faeces albae, cum faecum factore inſolito, urina modo craſſa, modo rubra.

Febris lenta, noctu calor cum ſiccitate et ſiti inextinguibili. Frigent extrema, mane, palpebrarum livor apparet, quid multa? cum corporibus deflorefcunt animi, omnia in pejora ruunt, et exitus evincit, neque ullam eſſe aut magno, aut parvo lethi fugam.

Poſt mortem, viſcera inveniuntur infarcta, glandulae meſentericae tumidae, et nonnullae maturatae. Diſſectioni infantis circiter octennis adfui, (apud valetudinarium Edinburgenſe) qui hoc morbo mortuus eſt. Glandulae meſentericae fere omnes obſtructae, aliae maturatae, aliae ſcirrhoſae: lien ſcirrhoſus et plurimum amplificatus fuit; et tubercula nonnulla in pulmonibus extiterunt.

Symptomatibus variis, quae a medicis accuratioribus de hoc morbo notata ſunt, enumeratis; nunc animadvertendum haec phaenomena in eadem perſona nunquam omnia dari; aliis in aliis, et vice verſa occurrentibus. Nihilominus tabe, atrophia, aliiſque ſymptomatibus, diligentiſſime obſervatis,

raro hic morbus medicum peritum fallet. Sed haec non hujus loci.

CAUSAE PRAEDISPONENTES.

INFANTES circiter ſeptennes aut octennes, huic morbo maxime obnoxii ſunt, qui vitio ſcrophuloſo, a parentibus tranſmiſſo contaminantur; in hac aetate et temperamento, tenera ſolidae compagis conformatio, plerumque obtinet: hinc muſculorum actio erit invalida; vis elaſtica diminuta; vaſa tenera humoribus diſtendentibus, facile cedunt. Unde ſanguis erit pallidus et aquoſus, et cahexia et glandularum obſtructiones, ingruerent.

Porro, inter dentitionem et pubertatem, natura ſua inſtrumenta adhibendo, animalis accretione in promovenda occupatur. Tenera et delicata corporis conformatio, poſt dentitionem nonnihil immutatur; infans, alimentis diverſis veſcitur: aliquantulum exercitii indulgetur, et in aëra frigidum abducitur; glandulae adipoſae a muſculis premuntur, quorum vis et ſoliditas aliquanto augetur, vaſculis apud ſuperficiem corporis conſtrictis, exitus humoribus negatur; et fluxu a capite ceſſante; humores

glandulas interiores petituros manifeſtum eſt. Hinc cahexia et obſtructiones. Praeterea ſcrophula, vaſa potiſſimum lymphatica invadit; horum pars major, in glandulis meſentericis continetur; et hinc in labe ſcrophuloſa, hae glandulae praecipue afficientur: hoc quoque experientia confirmatur; nam mortuis ex ſcrophula, glandulae meſentericae ſemper vitiatae reperiuntur.

Sauvageſius obſervavit, infantes e ſcortis prognatos, vel ex iis qui ſyphili imperite tractata laborarunt, huic morbo maxime obnoxios eſſe. His ſolidae compagis conformatio tam tenera et invalida eſt, ut vel minima labes ſcrophuloſa, a parentibus tranſmiſſa, periculum morbi hujus infert.

CAUSAE OCCASIONALES.

Cullenus celeberrimus, hunc morbum rubeolas ſubſequi obſervavit; unde exanthemata hujuſmodi intulit, ſcrophulam latentem excitare poſſe.

In aegro ſupra memorato, cui tabes meſenterica, morti fuit, rubeola hunc morbum anteceſſerant, eique originem praebuiſſe videntur.

Eruptionum harum effectus, in affectione ſcrophuloſa, de quo agimus inducenda, materiae morbificae acrimonia, glandulas inteſtinales irritante, oriri veriſimile eſt. Ex colicis diarrhoeis, et morbis caeteris internis, eruptiones cuticulares, a ſummo corpore repulſas, ſubſequentibus, patet, glandulas inteſtinales propenſiores eſſe, humores a cute tranſmiſſos recipere.

Quaecunque cauſa perſpirationem obſtruit, morbo huic praebet anſam; nam aditu ad ſuperficiem corporis impedito, humores, interiora petent, et in glandulis inteſtinalibus accumulati erint.

Praeterea virum ſtrumoſum perſpirando continuo exhalari, veriſimile videtur, organis perſpiratoriis haud impeditis, et aequilibrio fluidorum et ſolidorum ſervato, ab hoc morbo immunitatem frui poſſe: ſed perſpiratione obſtructa, et viro in corpore accumulato, morbus in affectionibus ſtrumoſis glandularum conglobatarum exſtabit; nam in aetate tenera hae glandulae, ad fluxiones ſunt propenſiores parte quavis alia, et hinc aër frigidus in corpus aeſtuans, actus, tabi meſentericae occaſionem ſaepenumero praebuit.

Omne quod corpus debile, et ſolidarum contexturam teneriorem reddit, hanc tabem inducet: cubicula callidiora; exercitii idonei in aëre aperto, privatio; tempora et loca humidiora, fibras in aëre madido quaſi macerantia: et hinc incolae Britanniae, et regionum ſeptentrionalium Europae, morbis ſtrumoſis admodum obnoxii ſunt; ex nutricum vitio et nimia parentum indulgentia, tabis futurae fundamentum, in cunabulis ſaepe poſitum eſt; etenim quum tempeſtatum variationibus gradatim aſſueſci debet, infantem ſaepe deprehendes veſtitu obrutum, ſudore et cubiculorum aeſtu debilitatum, et frequenter a mamma, tempore proprio non depulſum: hinc viſcera, lacte acri laeduntur, et humores omnes aceſcunt: tormina, diarrhoea, dejectiones crudae et acidae, et paroxyſmi epileptici ſymptomatici, ſaepiſſime ſubſequuntur. Infans dolore et aegritudine perturbatur: ad tranquillitatem ſibimet ipſi et alumno parandam, nutrix diacodium, vel laudanum affatim praebet: dum uſu haud inſolito opiorum, chylus vitiatur, et conſtitutio, hac ratione debilis et delicata redditur; glandulae a natura articulos emollire deſignatae intumeſcunt; oſſium

capita augentur, et totum ſyſtema glandularum obſtruitur. Denique, quodcunque ſolidae compagis contexturam debiliorem reddit; quod humoribus acrimoniam infert, et quod fluxiones ad glandulas interiores movet, huic morbo occaſionem praebet.

CAUSA PROXIMA.

Tabes meſenterica a diverſis cauſis, ab auctoribus oriri dicitur, e. g. ſpiſſitudine tunicae villoſae inteſtinorum eo uſque aucta, ut abſorptio et tranſmiſſio chyli impeditae eſſent: vermibus inteſtina irritantibus, et voratione chyli, corporis nutritionem exhaurientibus; faſcinationi, et cauſis etiam pluribus aliis hic morbus aſcribitur.

Tunicam inteſtinorum villoſam adeo ſpiſſeſcere ut corpus nutritione deſtitutum ſit, perraro accidit; Junkerus qui tabem meſentericam huic cauſae attribuit, argumento nullo ex diſſectionibus petito rem ita ſe habere demonſtrat: neque quovis alio ſcriptore, haec ratio confirmatur.

Haud conſtat, an vermes, corporis nutritionem exhauriendo, aliaſve morbum in inteſtinis concitando, atrophiam inducant.

Atrophia Junkeri verminoſa, nihil aliud eſt, praeter atrophiam ex meſenterio obſtructo ortam aegro ſaepe vermibus etiam laborante: unde vermes in canali inteſtinali reſpirant atque nutrimentum capiunt, ſtatuere difficile eſt: eos chylo potius quam fluido quovis alio veſci, veriſimile videtur; ſed chylus quando meſenterium obſtruitur, in inteſtinis accumulatus, vermes alet atque fovebit. Hi ergo qui meſenterii obſtructionibus laborant, vermibus obnoxii ſunt.

Hoc ita ſe habere, experientia conſtat. Nam quam plurimi eorum in infantibus, tabe meſenterica affectis, reperti ſunt. Sed non tantum hoc morbo laborantibus ſuperveniunt: in ſanitate etiam occurrunt: et munia aliqua neceſſaria in oeconomia animali obire exiſtimantur, pernicioſa quaedam in inteſtinis vel primis viis devorando.

Haec atrophia, a cauſa nulla manifeſta antevadente, gradibus tam lentis progreditur, ut haud mirandum eſt, faſcinationi eam vulgo tribui. Sed mirabile videtur quod homines doctiſſimi, Nenter et Junker, faſcinationem inter atrophiae cauſas enumerarent; neque hujus loci, nec hodie, hanc

opinionem refellere, neceſſarium eſt. Cauſae aliae plurimae a ſcriptoribus ſunt allatae, quae hypotheticae videntur, adeoque práetermittendas arbitramur.

Nunc cauſas inveſtigare quae hunc morbum revera producere videntur, feſtinat oratio. Et ex tota morbi hiſtoria, affectionem eſſe ſcrophuloſam glandularum meſentericarum apparet: vaſa chylum et lympham, in ductum thoracicum deferentia, obſtruuntur; unde macies aliaque ſymptomata ſupra enumerata. Haec ita ſe habere, ex diſſectionibus variis et medicorum accuratiorum teſtimonio conſtat: quibus omnibus, hunc morbum in glandulis meſentericis inſidere patet. Hae enim ſemper obſtructae reperiuntur, tumidae ſcirrhoſae, in tantum ut ad officium a natura deſtinatum, inutiles redduntur. Glandulas has, affectionibus ſcrophuloſis obnoxias eſſe, apparet ex diſſectionibus illorum, qui pthiſi ſcrophuloſa in aetate provectiori emortui fuerunt. Hae glandulae enim ſemper plus minus morbidae reperiuntur; quamvis non forſan eo uſque, uti aegrum ſine pulmonum partiumve aliarum affectionibus, morti darent. Neque mirandum ſi glandulae

meſentericae, quae tantam ſyſtematis lymphatici portionem tenent, ſcrophulae obnoxiae eſſent; quandoquidem ſcrophula morbus eſt, ſyſtemati illi proprius: ſed qua ratione hoc ſolum ſyſtema, morbis ſtrumoſis pronum ſit, expedire perdifficile eſt; quia uſum lymphaticorum in oeconomia animali ignoramus; abſorptionem atque exhalationem generatim, neceſſarias eſſe patet: ſed quare humores ita exhalati, non a venis illico abſorpti ſunt, et alius vaſorum ordo paratur, eos in contrarium deducere, adeo ut non ad ſanguinem feruntur, uſque dum chylo novo commiſti ſunt, noſmet neſcire fatendum. Anne neceſſaria ſit lympha, vitium aliquod corrigere, vel novam aliquam qualitatem chylo afferre non noſtrum eſt dicere: ideoque ut naturam atque uſum lymphaticorum ignoramus, ſequitur, naturam quoque hujus morbi ignorari. Lympham acrimonia inſolita affici veriſimile eſt: ſed num haec acrimonia, eſt degeneratio fluidorum ſpontanea, an a vitio quovis ex corporis totius conformatione pendet, non liquet: ſententia poſterior veritati propius accedere videtur; quia ſcrophula eſt morbus haereditarius, forte naſcendi proveniens. Sed

morbi haereditarii vel viro quodam latente, prolem a parentibus tranſmiſſo propagantur, ut in lue venerea; vel ex corporis totius conformatione congenita nativa oriuntur: ſic pthiſin pulmonalem ſaepiſſime, a thoracis figura et conformatione originem trahere, nemo eſt qui dubitat. Hoc poſito, manifeſtum eſt, ſcrophulam non viro latente, jure haereditario tranſmiſſo, propagari, quia hoc virus liberis non omnibus cujuſcunque temperamenti tranſmittitur. Sed in familia ubi alter parentum ſcrophula laborat, liberi qui ſimilitudine illius et complexione gaudent, huic morbo obnoxii ſunt; et vice verſa. Scrophula ergo, a totius ſolidae compagis conformatione oriundus, morbus eſt: et ſi acrimonia quaevis inſolita acceſſit, haec acrimonia, diſtributione, motu et actione partium ſolidarum in fluida generatur, et potius effectum quam cauſam audire deberet.

Denique hic morbus nequaquam contagioſus eſt, ut illi ſunt qui fermento propagantur.

Quibus omnibus, cauſam proximam tabis meſentericae, ex corporis totius conformatione nativa, a parentibus ad prolem tranſmiſſa exori et non ex fermento viroſo in corpore latente apparet.

DISCRIMINA MORBI.

Haec ſpecies ſcrophulae, a ſcrophula vulgari diſtinguenda: quod pueritia huic morbo maxime ſubjecta eſt; differt etiam in corporis partibus affectis; ſcrophula vulgaris in glandulis colli, columna naſi, aut labio ſuperiori, ſedem habet haec in glandulis meſentericis; in hac pallidus et rugoſus eſt vultus, in illa ſaepe floridus et turgidus.

Inter eam et phthiſin pulmonalem facile disjudicatu eſt: nam lateris vel pectoris dolores, decubitus difficilis, fluxus faciei ſanguineus et ſputum purulentum perraro huic morbo ſuperveniunt; infantes praeterea invadit tabes meſenterica; adultos phthiſis.

Hic morbus, cum vermibus ſaepiſſime ſtipatur, ideoque ne fallamur affectum pro cauſa ponendo, ſedulo cavendum eſt; aliter in aegrum infundentur medicinae acres, huic morbo nequaquam accommodatae. Si diligentiſſime perſcrutemur, ſcrophulae indicia quaedam plerumque invenientur, nonnulli tumores colli leves, vel ſigna externa alia exſtabunt. Nullo ſigno externo apparente, difficillime

hic morbus dignoſcitur; ſi ita res ſe habuerit, curam quam maximam adhibendo, vel labe hereditaria, vel corporis conformatione delicata, cum levitate, capillorum albitudine juncta; vel abdominis inferioris affectione quadam, detegi poterit morbus.

RATIO SYMPTOMATUM.

Uti vas, chylum aliaque fluida in corporis nutritionem deferentia, glandulas meſenterii trajiciunt, ſi cauſa quavis hae obſtruantur; corpus nutrimento ſolito deſtitutum, in tabem ſeu marcorem neceſſario incidet.

Symptoma aliud huic morbo ſaepenumero ſuperveniens, eſt diarrhoea; cujus haec ratio reddenda eſt; Si adeo obſtruitur meſenterium, ut non ſolum chyli ſed etiam aliorum fluidorum, hac via tranſeuntium, tranſmiſſio fuerit impedita; haec fluida inteſtinis congeſta, a glandulis obſtructis communicata irritatione, coacervatorumque fluidorum pondere, lavatione alvi dejiciuntur; et hinc diarrhoea; quinetiam tonum ventriculi, et inteſtinorum, permultum eſſe diminutum, ab meſenteri et aliorum

viſcerum ſtatu impedito ſatis probabile eſt; unde cauſa alia cur alvi proluvie vexarentur.

Sed ſaepe accidit, diarrhoeam nullam ſuperveni-re: alvus natura deſcendit et faeces conſiſtentiam habent idoneam. Hoc accurate obſervandum eſt, ne ſi hujuſmodi ſymptomata cum morbo neceſſario connexa arbitremur, noſmet ipſos fefellerimus. Diarrhoeam quandoque nullam adeſſe, ſic explicandum eſt: licet glandulae meſentericae magna ex parte obſtructae ſunt; attamen obſtructio non eſt univerſalis; nam ſi omnes obſtruerentur, tota nutrimenti privatione effectum fatalem fore, et vitam multis diebus ſubſiſtere non poſſe manifeſtum eſt. Sed in hoc ſtatu corporis meſenterium ex parte ſanum eſſe, conſtat; adeo ut tenuiſſimis fluidis, aditus adhuc patet, et chylo aliquatenus pervium ſit; non autem, ut corporis extenuatio impediretur. Cullenus Cl. dicit, ſe tabis meſentericae exempla vidiſſe, diarrhoea nulla interveniente quibus meſenterium totum non obſtructum eſſe apparebat; et quum aeger potum largius hauſerit, urinam proportionalem reddebat.

Appetitum eſſe inaequalem, fame modo cruciari

aegrum, modo faſtidio cibi laborare, ab auctoribus ſaepiſſime notatum eſt: phaenomena haec ſic explicanda. Status appetitus, cum organis perſpirationis, nexum habet arctiſſimum et eo magis excitatur, quo illa vacua redduntur; e. g. deambulando vel equitando placide in coelo aperto, perſpiratio inſenſibilis augetur et ſtomachus acuitur; vel quibuſcunque modis, perſpirationis vaſa ſtimulantur; iiſdem modis, appetentiam cibi excitandam, omnibus notum ſit: quamobrem, meſenterio obſtructo, ex defectu nutrimenti, vaſa extrema cito exhauriuntur, collabuntur, et ingluvies edendi ſequitur: ſed tandem univerſa debilitate ſuperveniente, latrare deſinit ſtomachus, et faſtidium cibi ſuccedit.

Quoad appetentiam frigidorum aliorumque contra naturam, a Hoff. Stahl, et aliis notatam; haec raro occurrit: et ſolutionem phaenomeni hujuſmodi certam dare, difficillimum eſt: illuſtrandi vero gratia aliquid adferre conemur; hoc ſubita irregulari inaequalique vis nervoſae determinatione cauſatum, ſyſtematis nervoſi mere affectum eſſe credimus: cujus generis nonnihil in extremis multorum morborum gradibus, ante mortem ſaepe obſer-

vare licet, in his praeſertim ubi debilitas maxime valet, ut in febribus, cum aegrotum in extremis vitae momentis, cibum vocitantem ſummaque voracitate devorantem, videre perfrequens eſt: hoc ſubito cerebri molimine, ut his partibus extinctas jam prope vires reſtitueret, cauſatum exiſtimamus, et hujus impetus ergo, haud parvo exoritur excitatio ſed propter corporis nimiam debilitatem non diu manet, et collapſus cito ſubſequitur contrarius.

In ſtatu chloroſo hoc clarius perſpicitur, ubi appetitus hic ſingularis ſemper fere praevalet; cujuſque nulla alia reddenda eſt ratio, quam ex conatu cerebri enormi, ad partibus reſtituendum tonum amiſſum; hocce ergo deſiderium innaturale, cum in his, tum in morbo, de quo nunc agitur, ab iiſdem cauſis ortum ducere, et nervoſi ſyſtematis denique affectum eſſe arbitramur.

Abdomen tumidum, ſymptoma eſt ab auctoribus omnibus obſervatum. Haec diſtenſio, ex glandularum meſentericarum tumore, vel ex lienis aliorumque abdominis viſcerum magnitudine aucta, pendere non videtur: nam harum glandularum et viſcerum tumor, nunquam eo uſque augetur, ut abdominis

totius diſtenſionem hanc efficeret: quia poſt mortem, viſcera et glandulas plurimum amplificari repertae fuerunt; et nihilominus dum vita remanſerit, abdominis dilatatio externa nulla apparuit.

Revera haec dilatatio, a totius abdominis diſtenſione flatulenta, tono inteſtinorum perdito provenire apparet,

Viſcera hac atonia laborare, ex diarrhoea et lienteria manifeſto conſtat; praeterea abdominis diſtenſio a chylo ſtagnante oriri videtur; nam chylum in machina pneumatica exhauſta ſcrutatum, liquorem flatulentiſſimum eſſe apparet, et in inteſtinis a diu ſtagnante fermentatio quaedam ſubſequitur, exinde aëre ſoluto, abdomen diſtenditur.

Interdum neque abdomen videtur tumefactum, nec nodus aut tumor conſpicitur: ſed quamvis ſymptomata haec minime apparent, non inde ſequitur aegrum a morbo immunem eſſe: nam poſt mortem meſenterium tuberculis obſitum, inventum fuit. Haec tubercula autem, in membranarum convolutionibus adeo involuta, ut aegro vivente, non tactu perciperentur.

Poſtremo, pauca de ſtatu febris, hunc morbum comitantis dicenda.

Haec affectio nulla mutatione ſenſibili in corporis habitu effecta, diu exiſtere poteſt: ratio eſt, organa huic morbo obnoxia, inflammare aut ſuppurare non ſunt proclivia: et quamdiu abeſt inflammatio, febris hectica ſupervenire non poteſt; ſed ut plurima ulceratio ab initio occurrit, tabis meſentericae ſpeciem, hic morbus induit; attamen febris hecticae abſentia tabem abeſſe non arguit.—Cullenus aegrum quendam, hac tabe laborantem obſervavit, et tamen febris non ſupervenerit, donec morti approximavit; ſectoque cadavere, exulceratio nulla apparuit. Febris ex debilitate plerumque orta ſit, et perſaepe huic cauſae tribuenda eſt.

PROGNOSIS.

Judicium eventus, ratione temporis quo morbo laboravit aeger, vique ſymptomatum aeſtimandum eſt. Si brevi tempore tantum duraverit morbus; ſi levis ſit macies, ſine febricula; ſi aeger non multum debilitetur; ſi munus ventriculi, ſecundum naturam

peragatur, et ſi alvi dejectiones nec frequentiſſimae nec peralbidae ſint, tunc perpaucas meſenterii glandulas obſtructas exiſtimandum eſt, et felix rerum exitus ſperandus.

Contra, ſi diutius exſtiterit morbus, cum febre lenta, nocturnis ſudoribus, languore, laſſitudine, inappetentia, et aliis debilitatis ſignis comitatus; ſi frequentes ventris dejectiones albidae cum torminibus accedunt, incertum quo res caſura ſit et mors pertimeſcenda.

METHODUS MEDENDI.

Magnum ab hoc morbo periculum vitae imminere, eumque artis medicae plerumque vim ſuperare, experientia conſtat; nihilominus autem iniquum eſſet, a medendi conſilio abſtinere; ſi ex viginti unus ſervetur bene erit opera impenſa, homines enim ad deos nulla re propius accedunt, quam ſalutem hominibus dando.

Indicationes generales ad haec duo capita referuntur.

I. Syſtema lymphaticum detergere.

II. Debilitati obviam ire.

Indicatio prima ad uſum ducit

1. Aquarum mineralium.

2. Aquae marinae.

Quod ad priorem attinet, efficacia aquarum mineralium in morbis ſtrumoſis ſublevandis experientia univerſali patet. Vix aqua mineralis in Europa datur, quae non ſcrophula medenda celebris: unde apparet, aquis mineralibus tam variis foſſilibus impregnatis, vim medicatricem in morbis ſtrumoſis, a ſyſtematis lymphatici lotione provenire: aqua in corporis vaſcula omnia penetrat, et vim habet magnam in ſecretionibus excrementitiis promovendis. Nihilominus putandum eam, a minerum impregnationibus quibuſdam, vim ſalutiferam quadatenus adſcire.

Aquam marinam quinetiam a recentiorum obſervatione et uſu, conſtat in morbis ſtrumoſis curandis medicamentum eſſe ſaluberrimum: quod Ruſſel in tractatu de uſu aquae marinae, argumentis haud dubitandis, ab experientia deſumptis, confirmauit. Aphoriſmus vigeſimus octavus, apprime ad rem pertinet Macies febriſque hectica, cum a vitio alimentari proveniunt marina plerumque aqua

ſugari ſolent; multiſque locis aliis, utilitatem aquae marinae in obſtructionibus inteſtinorum memorat.

Cullenus etiam eruditiſſimus, infantes perplures, qui tabe meſenterica laborabant, aquae marinae uſu, ad integritatem reſtitutos, cognovit.

Aegrum ad mare iturum, praeſertim ſi debilis, et procul abſit, non neceſſe videtur, nam qui quadraginta millia paſſuum mari diſtant, tantum ex aqua marina utilitatis capiant, quantum maris accolae; quia tot fluvii ubique in mare prolabuntur, ut cura non adhibita, ſale leviter impregnata aqua invenietur. Atque ideo, vel eo uſque a littore deſumeretur, ut aqua fluviatili incommixta ſit; vel aeſtu aectuante, horae ſpatio a refluxu, ex ea parte fluenti capiatur quae rapidiſſime immittitur. Nam ita comparata, erit tam pura quam per oram; et in ampullas bene occluſas immiſſa, per menſem et diutius incorrupta ſervetur. Quantitas et repetitio proportionales eſſe deberent, ad aegri vires: ſed ſi fieri poterit, hauſtus nunquam in tantum augeatur ut alvum cieret; nam ſic tubus alimentarius tantum ablueretur: at praeſtat eam in ſanguinem accipi, uti

totum ſyſtema lymphaticum detergeret. Quantitas nequaquam accurate definiri poteſt, ſed periculum ex nimia quantitate evitare, et aſperitati guſtum ledenti obviam ire; aquam marinam portione aequali aquae fontanae miſcendam eſſe cenſemus. Praeterea hoc modo ſitis, alias tam moleſta, non ſuperveniet: et licet aqua marina impregnari copioſe deberet; attamen hanc dilutionem ſemper adhiberemus; nam veriſimillimum videtur, curationem magna ex parte, a vi medicatrici aquae elementariae provenire: in uſum aegrorum debiliorum et pauperum a mare procul habitantium, Cullenus vice aquae marinae, aquam factitiam ſubſtituit; et tabem meſentericam ſaepenumero feliciter tractatam ope hujus remedii vidit. Ab experimentis accuratiſſimis ſcientiſſimi Doctoris Irvini in rebus medicis et chemicis plane apparet libras triginta duas aquae marinae, unam marini libram, et circiter ſemunciam ſalis vulgo Epſom dicti in ſe continere. Hoc dato medicamentum utilitate par et ab aqua marina haud dignoſcendum facillime componi poteſt. Aegrum tamen ſi ſine incommodo et periculo fieri poterit ad ipſum mare

perduceremus; ut et aër purus tenuiſque exercitiis corporis junctus ad ſanitatem plurimum adferre poſſit.

DEBILITATI OBVIAM IRE, USU

1. Corticis Peruviani.

2. Balnei frigidi.

3. Preparationum chalybis aliorumque preparationum metallicorum.

4. Exercitationis.

Corticem peruvianum plurimum conducere ad ſolidorum debilitatem corroborandam, nemini latet, ſaepiſſime in ſcrophula permagno uſui fuit. Ideoque auxilio fore tabe meſenterica laborantibus, ſi doſes ad vires aegrorum proportionatae exhibeantur probabile eſt.

Balneum maris frigidum a Ruſſel laudatum eſt; ſed non ejus uſum ſuadet, donec obſtructiones internis remediis aliquantulum allevatae ſint vel ex parte ſublatae Sed poſt evacuationes debitas, et obſtructiones aliquantulum imminutas, balneum frigidum multum prodeſt: nam ſanguis, inquit Ruſſel, in cerebrum atque viſcera ſubvolat, et ſecretiones ſpirituum animalium aliorumque humorum, promoven-

tur; ideoque glandulis deterſis, cauſae internae morbi ſublevantur. Balneum frigidum plurimum prodeſſe ad tonum ſolidorum redintegrandum, omnibus notum eſt: ſed hic cura etiam quam maxima, ne fluxiones in glandulas internas augeantur adhibenda eſt.

Quando balneum frigidum inire expedit, Cortex Peruvianus apte adjungi poterit; ſed neutrum horum aquae marinae uſum ſuperſedere deberet.

Preparationes chalybis aliquando adhibentur, at ſi glandulae ad inflammationem tendunt, praeſertim ſi pulmones irritentur, noceant: invenimus aquam in qua ferrum fervidum extinctum eſt, multum Sauvageſio collaudatam.

Exercitium corporis, vel in equo vel vehiculo, in hoc morbo nequaquam negligendum eſt, poſterius tamen optimum credimus, quo concuſſio motuſque aſperitas ad obſtructiones ubicunque ſitas reſolvendas aptius videntur: ſed in hoc viribus aegroti conſulendum eſt.

Navigatio quoque ut fluida corporis ſuperficiem dirigit, in hoc morbo uſui erit permagno et aliis exercitii generibus merito prefertur, quod in eo aeger

longius durare poſſet. Vid. Gilchriſt de uſu curſus maritimi.

Remedia praecipua quae in hoc morbo uſui ſint, et quae ad indicationes generales referantur, jam attigimus.

Medicamenta duo ad nullam indicationem ſpecialem pertinentia adhuc reſtant, nempe cicuta et tuſſilago: horum utraque in ſcrophula vulgari magno uſui fuerint: ſed prout in tabe meſeuterica nunquam exhibita fuerunt, nihil de iis certo concludi poterit; at morbi natura et cauſis accurate obſervatis, et medicamentis perite adhibitis multum utilitatis hic quoque afferre poſſent.

Quod ad regimen, dietam ex lacte et farinacea praeparatam, ſaluberrimum cenſemus; ab unoquoque abſtinendum, quod ad inflammationem glandularum promovendam tendit, calore nimio caute evitato.

FINIS.